

**הנחת תפילין**  
**סעודת הבראה**  
**ברכת המזון**  
**מקום ישיבת השבעה**  
**ימי השבעה**  
**דינים החלים בשבעה - איסור מלאכה ומסחר**  
**דינים החלים בשבעה - הנהגות אישיות**  
**דינים החלים בשבעה - שאילת שלום**  
**דינים החלים בשבעה - יציאה מהבית**  
**דינים החלים בשבעה - הנהגות בבית הכנסת**  
**דינים החלים בשבעה - אבי החתן/כלה,**  
**חתן/כלה, אבי הבן, סנדק, ופדיון הבן.**  
**שבת בתוך השבעה**  
**חנוכה שחל בשבעה**  
**פורים שחל בשבעה**

### **דיני אבלות ושבעה**

עם סתימת הגולל (כיסוי הנפטר בעפר) פוקעים דיני האנינות והאבלים חייבים בכל המצוות פרט להנחת תפילין, ומרגע זה חלים דיני אבלות. דיני אבלות חלים על כל שבעת הקרובים.

### **הנחת תפילין**

אסור בהנחת תפילין במשך כל אותו יום בו הנפטר נפטר, ואיסור זה חל גם לאחר הקבורה בתנאי שהקבורה בוצעה ביום הפטירה. אם הקבורה בוצעה ביום אחר ולא ביום הפטירה, על קרובי הנפטר להניח תפילין לאחר הקבורה אך יעשו זאת בצנעה.

### **סעודת הבראה**

יש לערוך סעודת הבראה בתום הלוויה, ולאחר שחוזרים האבלים לביתם ובלבד שסעודה זו תתקיים ביום הלוויה עצמו לפני השקיעה.

אסור לאבלים לאכול סעודה ראשונה משלהם, אבל שתייה מותר משלהם, ולכן חובה על שכנים וחברים לדאוג ולהביא לאבלים מזון לסעודה ראשונה. אם אין מי שידאג להביא מזון לאבלים אינם חייבים לצום אלא אוכלים משלהם.

סעודת הבראה נחשבת ככזו בתנאי שאוכלים בה פת. כמו כן נוהגים לאכול מאכלים המסמלים אבלות כגון: ביצים קשות, זיתים, פיתות ועוגות עגולות.

אין אוכלים סעודת הבראה בתוך 3 שעות לפני כניסת שבת, וכן הדבר בערב סוכות ושבועות. בערב פסח לא אוכלים סעודת הבראה מחצות היום ואילך. ולכן מותר לאבל לאכול משלו.

בחול המועד אין יושבים שבעה אלא שבעת ימי האבלות מתחילים ממוצאי החג. אך עושים סעודת הבראה בישיבה רגילה ליד השולחן ואין אוכלים מאכלים המסמלים אבלות ולא אוכלים משלהם.

בחנוכה עושים סעודת הבראה אך אין אוכלים מאכלים המסמלים אבלות ולא אוכלים משלהם.

מי שבתוך השבע נפטר קרוב נוסף עליו לערוך סעודת הבראה, בתוך השבעה על הנפטר השני, לאחר הלוויה.

### **ברכת המזון**

בתום סעודת הבראה יברכו ברכת המזון כדלהלן:

מנהג **אשכנז** שמברכים ברכת המזון כרגיל. לכתחילה לא ישבו ביחד כדי שלא יתחייבו בזימון, אך אם אכלו יחד יזמנו.

מנהג **הספרדים** שמברכים ברכת המזון אך בנוסח המיוחד לאבלים:

אם הם שלושה המזמן אומר - נְכַרְךָ מִנַּחֲם אֲבֵלִים:  
ועונים - כָּרוּךְ מִנַּחֲם אֲבֵלִים שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל חַיֵּינוּ:  
וחוזר - כָּרוּךְ מִנַּחֲם אֲבֵלִים שְׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל חַיֵּינוּ:

ואומרים ברכת המזון עד "תחזירנה למקומה במהרה בימינו", ואחר כך אומרים:

נַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת אֲבֵלֵי צִיּוֹן וְאֶת אֲבֵלֵי יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת  
הָאֲבֵלִים הַמְתְּאֲבָלִים בְּאֵל הָזֶה נַחֲמֵם מְאֹכְלֵם וְשִׁמְחֵם  
מִיגוֹנָם. כָּאֲמֹר: כָּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ, כֵּן אֲנֹכִי אֲנַחֲמָכֶם  
וּבִירוּשָׁלַיִם תִּנְחַמְנוּ:

כָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מִנַּחֲם צִיּוֹן בְּבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם אָמֵן:  
כָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, הָאֵל אֲבֵינוּ מְלַכְנוּ  
אֲדִירְנוּ גְּאֻלְנוּ קְדוֹשְׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. הַמְלֶכֶךְ הַחַי הַטּוֹב וְהַמְּטִיב  
אֵל אֶמֶת שׁוֹפֵט בְּצֶדֶק לֹקַח נְפָשׁוֹת שְׁלִיט בְּעוֹלָמוֹ לַעֲשׂוֹת  
כְּרָצוֹנוֹ וְאֲנַחְנוּ עִמּוֹ וְעַבְדָּיו וְעַל הַכֹּל אֲנַחְנוּ חַיִּים לְהוֹדוֹת לוֹ  
וּלְכַרְכּוֹ גּוֹדֵר פְּרָצוֹת הוּא יְגִדֹר אֶת הַפְּרָצָה הַזֹּאת מֵעַלֵּינוּ  
וּמֵעַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים. עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא  
בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ, וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרוּ אָמֵן:

#### מקום ישיבת השבעה

מלכתחילה האבלים ישבו שבעה במקום יציאת נשמת הנפטר. אם לא ניתן, ישבו בביתו של הנפטר ואם גם שם לא ניתן אז ישבו בכל מקום אחר.

#### ימי השבעה

יום הקבורה נחשב כיום ראשון מתוך שבעת ימי האבלות, זאת בתנאי שהקבורה הסתיימה לפני שקיעת החמה ועד 17 דקות לאחר שקיעת החמה, וכן בתנאי שהאבלים ביצעו פעולה המסמלת אבלות באותו פרק זמן, כגון: חליצת נעלים או ישיבה על הקרקע.

בחול המועד אין יושבים שבעה אלא שבעת ימי האבלות מתחילים ממוצאי החג.

#### דינים החלים בשבעה - איסור מלאכה ומסחר

במהלך השבעה אסור על האבלים לעשות מלאכה או לסחור גם על ידי אחרים.

תנאים שבהם מותר לעשות מלאכה ולסחור במשך השבעה:

- אם על ידי אי עשיית סחורה יגרם הפסד מהקרן מותר לעשות סחורה גם בימי השבעה.
- בעל בית מלאכה שעובד בביתו בצנעה ואי עשיית מלאכה תגרום לו להפסד.
- אבל שהמקצוע שלו משרת אחרים, כגון: רופא, מותר לו לטפל בחולה גם אם יש רופא אחר.
- אבל שמקצועו שוחט ואין אחר שישחט במקומו מותר לו לצאת מביתו גם בשלושה ימים ראשונים.

- עסק ששיך לשני שותפים ונקרא על שם שניהם, ואחד מהם אבל, מותר לשני לעסוק במסחר בצנעה בתוך ביתו. אם העסק נקרא על שם אחד מהם, והוא האבל, אז בשלושת הימים הראשונים העסק צריך להיות סגור לחלוטין. לאחר שלושת הימים הראשונים, לשותף מותר לעסוק בצנעה, ויש שמתירים לשותף, לאחר שלושת הימים הראשונים, לעסוק כדרכו.
- בעל מפעל, כגון: תחנת דלק, תחנת מוניות, חנות, או כל עסק אחר, שקשה להשביטם ולסגור אותם במשך שבעת ימי האבלות ניתן, לעיתים, לאחר יתיעצות עם רב, למכור את העסק לשותף או לאדם זר כל עוד שהמכירה נעשתה לפני הקבורה.
- צורכי הבית כגון אפיה, בישול וניקיון מותרים ובלבד שזה לצורך בני הבית.

#### **דינים החלים בשבעה – הנהגות אישיות**

מנהג בני **תימן** שאבל חייב בעטיפת הראש כל שבעה והמנהג הוא שהאבלים עוטפים את ראשם וגופם בטלית מרגע ההודעה על הפטירה.

במהלך השבעה אסור לרחוץ כל גופו גם במים צוננים, אבל פניו ידיו ורגליו מותר רק במים צוננים.

אדם שרגיל לרחוץ מידי יום ואם לא יתרחץ יגרם לו צער מותר לרחוץ כדרכו.

סיכה ומריחת הגוף בשמנים שונים אסורה בין לאיש בין לאישה. אלא אם הדבר נדרש לצורך רפואי.

במהלך השבעה אסור על האבלים לנעול נעלים העשויים מעור.

על האבלים אסור לקיים חיי אישות.

האבל אסור בתלמוד תורה, אך מותר לו ללמוד דיני אבלות וספרי מוסר, וכן מותר לו לשמוע אחרים שלומדים.

לאבל אסור לכבס בגדיו וגם לאחרים אסור לכבס בגדיו של האבל. בני הבית שאינם אבלים מותר להם לכבס בגדיהם.

אסור לאבל להחליף בגדים, אך בגדים תחתוניים, מפני הזיעה, מותר להחליף.

לאבל אסור לספר את שערות ראשו וכן את זקנו. וכן אסור לקצץ ציפורניים.

האבל אסור במהלך השבעה בכל סוג של שמחה, כגון: חתונה, בר מצווה וכד'.

#### **דינים החלים בשבעה – שאילת שלום**

בשלושת הימים הראשונים אסור לאבל לשאול לשלום חברו ואסור לו להשיב לברכת שלום.

משלושה ימים ועד תום השבעה האבל אינו שואל לשלום חברו אך מותר לו להשיב לברכת שלום. האיסור הוא על אמירת "שלום" אך כל ברכה מסוג אחר כמו: "בוקר טוב" וכד' מותר.

#### **דינים החלים בשבעה – יציאה מהבית**

אסור לאבל לצאת מפתח ביתו במשך כל ימי השבעה. בשלושת הימים הראשונים האסור חמור יותר. בשעת הצורך, כגון; שקשה לו לישון במקום שיושבים בו שבעה, מותר לו לצאת, אך יעשה זאת בלילה לאחר שהלכו כל המנחמים.

מותר לאבל לצאת מביתו כדי להצטרף לשאר האבלים היושבים במקום אחר.

אם אין אפשרות לארגן מנין לקיום תפילות בבית האבל, מותר לאבל ללכת לבית הכנסת הסמוך כדי להתפלל בציבור ולומר קדיש.

מי שבתוך השבעה נפטר קרוב נוסף מותר לצאת ללוויה אך חלים עליו כל דיני האבלות.

#### **דינים החלים בשבעה – הנהגות בבית הכנסת**

אדם שיש לו מקום קבוע בבית הכנסת והוא אבל על אביו ואימו, לא יושב בבית הכנסת במקום הקבוע לו במשך 12 חודש אלא ישנה את מקום ישיבתו. בשאר קרובים של האבל ישנה את מקום ישיבתו רק במשך 30 יום ראשונים, ולאחר מכן יחזור לשבת במקומו הקבוע.

יש בתי כנסת המייחדים מקום ישיבה לאבלים.

בשבת יש מנהגים שונים: **הספרדים** אינם משנים את מקום ישיבתם אלא יושבים במקומם הקבוע, ואילו **האשכנזים** משנים מקומם ויושבים במקום אחר. מנהג ירושלים, שאבל על אביו ואימו במידה ושינה את מקום ישיבתו גם בשבתות, הרי שלאחר 30 יום ראשונים חוזר למקומו הקבוע.

שינוי מקום הישיבה צריך שיהיה במרחק של 4 אמות לפחות מהמקום הקבוע (כ-2.00 מטרים).

אסור לאבל לעלות לתורה במהלך כל ימי השבעה גם לא בשבת שבתוך ימי השבעה, אך אם קראו לו לעלות לתורה בשבת, עליו לעלות.

#### **דינים החלים בשבעה – אבי החתן/כלה, חתן/כלה, אבי הבן, סנדק, ופדיון הבן.**

**אבי החתן/כלה** - אבל שבנו או ביתו אמורים להינשא בתוך ימי השבעה מותר לו לצאת מביתו ולהיות נוכח בחופה בלבד. אך עליו להקפיד על שאר דיני האבלות. רשאי ללבוש בגד נוסף על בגדי האבלות כדי להסתיר את הקריעה.

**חתן/כלה** - חתן/כלה שמת להם אחד משבעה קרובים במהלך ימי המשתה, יתחילו את שבעת ימי האבלות בסיום ימי המשתה. ואילו את ימי השלושים ימנו מיום שהחלו את שבעת ימי האבלות ולא מיום הקבורה.

**אבי הבן** - אבל שצריך לעשות ברית מילה לבנו בתוך ימי השבעה מותר לו לעשות סעודת ברית המילה בתוך ביתו, וכן מותר לו ללבוש בגדי שבת ובלבד שיסירם תכף לאחר הברית.

**סנדק** - אבל שנתמנה להיות סנדק, קודם לפטירת קרובו, אם הברית צריכה להעריך בתוך 3 ימים ראשונים של השבעה יעשו את הברית בבית האבל. אם הברית לאחר 3 ימים ראשונים ולפני תום השבעה מותר לו לצאת מחוץ לביתו, וצריך להשאר בבגדי אבלות.

איש ואישה, שהם אבלים, המכניסים את התינוק לברית (קוואטיר) מותר בתנאי שהברית נערכת בביתם, וצריך להשאר בבגדי אבלות.

**פדיון הבן** - פדיון הבן שחל בתוך ימי השבעה מותר להורים שהם אבלים ללבוש בגדי שבת ומותר להשתתף בסעודה אם היא נערכת בביתם.

#### **שבת בתוך השבעה**

שבת אינה מפסיקה את ימי השבעה, אלא היא נחשבת במניין שבעת הימים.

כל דיני אבלות נוהגים עד כשעה לפני כניסת שבת ומיד לאחר יציאתה.

אם האבל נוסע למקום אחר לשבת, התירו לו לצאת מהבית אך בתנאי שלא יצא יותר מ- 3 שעות קודם לכניסת שבת. אבל שאר דיני אבלות נשארים, כגון: שאסור לו להחליף בגדים לצורך הנסיעה אלא עד שעה לפני כניסת שבת.

בשבת עצמה מותר להחליף בגדים לבגדי שבת ואין נוהגים דיני אבלות. עם זאת עדיין חל על האבל איסור תלמוד תורה, אך מותר לו ללמוד שנים מקרא ואחד תרגום. וכן חל עליו איסור קיום חיי אישות.

נוהגים שהאבל לא יוצא מביתו בשבת אלא לבית הכנסת בלבד.

מיד בצאת השבת (לפי הזמן המופיע בלוח) חייב האבל לחזור וללבוש את בגדי האבלות ולהחליף נעלים וחלים עליו כל דיני האבלות של השבעה.

### **חנוכה שחל בשבעה**

ימי החנוכה אינם מפסיקים את ימי השבעה אלא הם נחשבים במניין שבעת הימים.

בימי החנוכה כל דיני האבלות חלים כרגיל.

אבל חייב בהדלקת נרות חנוכה, לכן אבל מדליק בביתו ומברך שהחינו, ומוציא אחרים ידי חובה.

אין לכבד בבית הכנסת את מי שהוא אבל בהדלקת נרות חנוכה ואם כיבדו אותו עליו להימנע.

בבית האבל אין אומרים הלל בחנוכה, ונוהגים שהאבל יוצא לחדר אחר והציבור אומר הלל.

מי שמתחיל את ימי השבעה בתוך חנוכה וצריך לקיים סעודת הבראה נוהגים שלא מאכילים אותו ביצים ושאר מאכלים המסמלים אבלות.

### **פורים שחל בשבעה**

ימי הפורים אינם מפסיקים את ימי שבעה אלא הם נחשבים במניין שבעת הימים.

דיני האבלות אינם נוהגים בשני ימי הפורים לא ביום י"ד ולא בט"ו באדר והוא הדין בירושלים בשני הימים.

האבל בפורים יחליף בגדיו ינעל נעלי עור ומותר לו ללכת לבית הכנסת לשמוע מגילה ביום ובלילה.

אבל חייב במשלוח מנות ומתנות לאביונים. אך אחרים לא ישלחו לו.

למרות שדיני האבלות אינם נוהגים בפורים, לא יצא האבל מביתו אלא לצורך קריאת מגילה וכן אסור בתלמוד תורה וקיום חיי אישות.

במוצאי ט"ו באדר חוזרים כל דיני האבלות.

מותר לנחם אבלים בפורים.